

การศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัว
ของนักเรียนโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช*

AN ANALYTICAL STUDY OF THE BENEFIT OF RIGHT SPEECH
SAMMAWACA IN FAMILY INSTITUTION OF
KANLAYANEESITHAMMARAT SCHOOL'S STUDENTS
IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระอนุรักษ์ อนุรักษิโต (รัฐธรรม)

Phra Anurak Anurakhito (Rattham)

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล

Phrakrukositwatthanakul

พระครูโกศลอรธกิจ

Phrakrukosoltthakit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: anurak.rat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเรื่องสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาประโยชน์ของสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) วิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาสถาบันครอบครัว เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นตัวแทนของโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มครูผู้สอน 2) กลุ่มผู้ปกครอง และ 3) กลุ่มนักเรียน จำนวนทั้งหมด 15 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องสัมมาวาจาและได้รับรางวัลการันตีในด้านประพฤติปฏิบัติตนดี มากกว่า 5 ครั้งขึ้นไป โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเรื่องสัมมาวาจา ซึ่งสัมมาวาจา เป็นลักษณะของการพูดความจริง พูดไพเราะอ่อนหวาน พูดถูกต้องตามกาลสถานที่ พูดเป็นธรรม พูดออกไปแล้วไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน มี 3 ประการ คือ 1.1) ถกสัมมาวาจา 1.2) เจตนาสัมมาวาจา และ 1.3) วิธีดีสัมมาวาจา 2) ประโยชน์ของสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มี 4 ประการ ได้แก่ 2.1) สังคมแห่งความซื่อสัตย์เว้นจากการพูดเท็จ และพูดความจริง 2.2) สังคมแห่งความสามัคคี เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด 2.3) สังคมแห่งความมีเมตตา การใช้วาจาสุภาพอ่อนหวาน

* Received 1 September 2019; Revised 29 September 2019; Accepted 30 October 2019

เคารพให้เกียรติกันและกัน และ 2.4) สังคมแห่งความเสียสละ คำพูดที่มีประโยชน์ และมีเหตุมีผล และ 3) ประโยชน์ของสัมมาวาจาสถาบันครอบครัว คือ การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการใช้สัมมาวาจายอมจรรโลงสังคมให้อยู่เย็น สงบสุข และสามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ปกครอง สถาบันครอบครัว หรือผู้บริหารในทุกกระดับ ทุกองค์กร สัมมาวาจาจึงเป็นแนวทางในการสร้างสันติภาพของคนในชาติและสังคมโลกอย่างยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: สัมมาวาจา, สถาบันครอบครัว, นักเรียน, โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

The purposes of this research were: 1) study the concept of right speech in Theravada Buddhist scriptures, 2) study the benefit of right speech in Theravada Buddhist scriptures, and 3) analyze the benefit of right speech in the family institution. The study was quantitative research method by the document and in-depth interviews. Select purposive sampling group to represent people with School student representative Kalyanee Sithamrat, in Nakhon Si Thammarat. It is divided into 3 groups such as: 1) teacher, 2) ruler, and 3) student total of 15 persons. All of which is a knowledge of right speech, award-winning for its good deeds over 5 times more. By analyzing the content and summarizing. The research was found that: 1) concept of right speech, right speech is speaking the truth. Speaking melodic arpeggios Speaking at the correct time, say, fair to say, then do not put yourself and others suffered. There are 3 reasons: 1.1) Katha sammavaca, 1.2) Cetanasammavaca, and 1.3) Viratisammavaca. 2) benefits of speech in scripture Buddhism has four aspects: 2.1) society of the faithful abstain from false speech. And speak the truth, 2.2) social harmony. Deliberately refrained from speaking sneaky, 2.3) Society of kindness. Using verbal euphemistic politeness, respect each other, and 2.4) a society of sacrifice. Useful words and Lange. and 3) benefits of the right speech to the Family Institute is realize the importance of right speech promotes peaceful and peaceful society and can build faith in the parents. Family institute or administrators at all levels, all organizations, right speech is a guideline for the creation of peace for people in the country and the world society sustainably.

Keywords: Right Speech, Family, Institution Student, Kalyanee Sithamrat in Nakhon Si Thammarat

บทนำ

ครอบครัวเป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีความรัก ความผูกพันกัน มีปฏิสัมพันธ์กันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่เล็กที่สุดแต่เป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยสังคมแรกที่หล่อหลอมชีวิตของคนในครอบครัวให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ครอบครัวเป็นแหล่งผลิตคนเข้าสู่สังคม สังคมจะดีมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การอบรมสั่งสอน หล่อหลอมพฤติกรรม การกระทำ ความคิด ความรู้สึก เรียกโดยรวมว่า “ช่วยหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์ สร้างและพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในสังคม” สังคมไทยในอดีตสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวจะมีความใกล้ชิดสนิทสนม มีความผูกพัน มีสัมพันธ์ภาพแน่นแฟ้น มีความเคารพนับถือ ให้ความช่วยเหลือ ดูแลกันอย่างทั่วถึง มีการติดต่อไปมาหาสู่หมู่ญาติพี่น้องสม่ำเสมอ ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย (Extended Family) คือ เป็นครอบครัวใหญ่ที่ประกอบไปด้วยญาติพี่น้องของสามีหรือภรรยา เช่น พี่ ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น อยู่รวมในครอบครัวด้วย (เจนจิราภรณ์ นามโคตร, 2562) ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงในสังคมส่งผลให้สภาพครอบครัวไทยในอดีตเปลี่ยนแปลงไป คือ ครอบครัวปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) จะมีเฉพาะสามี ภรรยา บุตร และอาจมีผู้ช่วยทำงานบ้าน พ่อแม่ลูก ไม่ค่อยมีความใกล้ชิดกันมากนัก เพราะจะต้องออกไปหารายได้นอกบ้านมาช่วยจุนเจือครอบครัว ลูกต้องจ้างคนอื่นเลี้ยง หรือให้ญาติดูแล ส่งผลให้ความผูกพันความเอาใจใส่ซึ่งกันและภายในครอบครัวลดลง สิ่งแวดล้อมภายนอก คือ “กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมากกว่าครอบครัว” สภาพที่เกิดขึ้นเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึง “ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว” ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ ความแตกแยกของพ่อแม่ในการครองชีวิตคู่ ความไม่สนใจ ใส่ใจดูแลลูก การทุ่มเทให้กับการทำมาหากิน หรือสิ่งอื่น ๆ มากกว่าลูก ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เด็กในครอบครัวรู้สึกขาดความมั่นคง ขาดความรักความอบอุ่นและขาดรูปแบบที่เหมาะสมที่จะยึดเป็นแนวทางได้ ทำให้เด็กมีโอกาสร่วงต่อการเดิน “หลงทางชีวิต” กล่าวได้ว่า ครอบครัวจึงเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานอนาคตให้กับมวลสมาชิก ทำให้คนกลุ่มนี้ต้องหาที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติคุณโน (ผลไม้), 2557)

ซึ่งในพระไตรปิฎกได้มีหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวกับพูด การพูดด้วยถ้อยคำไพเราะ อ่อนโยน ช่วยลดความขัดแย้งในครอบครัวได้ ดังที่บัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรม ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 กล่าวคือ “สัมมาวาจา” เป็นหลักสำคัญระดับต้น ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับ “สัมมาทิฐิ” และ “สัมมาสังกัปปะ” อาจกล่าวได้ว่า

“สัมมาวาจา” นั้นมีความสำคัญอย่างแท้จริง ในการดำเนินชีวิตของผู้คนทุกชนชั้น ในทุกสังคม ตั้งแต่สมัยอดีตสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และในอนาคตสืบไป (ที.ม. (ไทย) 10/299/348) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สัมมาวาจา เป็นหลักธรรมที่ควรแก่การปฏิบัติ คือ การเว้นจากการพูดเท็จ รวมทั้ง สัจวาจา พูดความจริง เว้นการพูดส่อเสียด พูดคำสมานสามัคคี เว้นการพูดคำหยาบ พูดคำอ่อนหวาน สุภาพ และเว้นการพูดเพ้อเจ้อ พูดคำมีประโยชน์ มีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) กลาสัมมาวาจา คือ การกล่าววาจาที่ดี วาจาที่มีศีลธรรม 2) เจตนาสัมมาวาจา คือ ผู้มีเจตนาสมานสามัคคีว่าจะละเว้นวจีทุจริต มีการไม่กล่าวมุสาวาท 3) วีรตีสัมมาวาจา คือ การงดเว้นจากวจีทุจริต 4 ในเมื่อมีอารมณ์ที่จะล่วงปรากฎอยู่เฉพาะหน้าจึงงดเว้นเสีย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549) ในปัจจุบันสังคมไทย ได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินชีวิต ตามวิธีแบบไทยไปตามยุคโลกาภิวัตน์ คำพูดที่เป็นสัมมาวาจา ถูกต้องตรงตามหลักพระพุทธศาสนา ลดน้อยถอยลงไปตามลำดับ มีความแตกแยกเห็นแก่ตัวเอารัดเอาเปรียบ ก่อให้เกิดสังคมที่ไม่สงบ จนมาถึงสถาบันครอบครัวมีการ พูดคุยกันด้วยถ้อยคำเหมาะสม ถูกต้อง ตามหลักสัมมาวาจาแล้วจะทำให้ครอบครัวมีความรักเพิ่มมากขึ้น และช่วยลดความขัดแย้งในครอบครัวได้มากขึ้น (พระมหาสุรภูมิ จนฺทมโม (แสงมะโน), 2557)

โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นโรงเรียนประจำจังหวัด นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษเปิดสอนทั้งในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2461 ณ วัดศรีทวี โดยมีพระครูศรีสุธรรมรัต เจ้าอธิการวัดเป็นผู้อุปการะ ต่อมาได้ยกระดับเป็นโรงเรียนสตรีประจำจังหวัด นครศรีธรรมราช และย้ายมายังที่ปัจจุบันเมื่อ พ.ศ. 2478 มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช” ในปัจจุบัน โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราชยืนหยัดอยู่อย่างสง่างามคู่ นครศรีธรรมราชมากกว่า 95 ปี สร้างสรรค์คุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ต่อเยาวชน สังคม ประเทศชาติ มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้มีหลักสูตรการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ด้านการใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี 3) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 4) ด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง จากการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวครูผู้สอนและนักเรียนได้พบสภาพปัญหาที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับพื้นฐานในการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเพื่อให้เห็นความสำคัญและความสนใจเรียนของวิชาพระพุทธศาสนา อีกทั้งนักเรียนยังขาดความรับผิดชอบ ทำให้การจัดการเรียนการสอนจะต้องกระตุ้นอยู่ตลอดเวลา 2) ด้านการใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี สื่อไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องผลิตสื่อเพราะขาดงบประมาณในการจัดซื้อ 3) ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า เนื่องจากกิจกรรมพิเศษ

มีเวลาไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามแนววิถีพุทธ และ 4) ด้านการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงไม่สามารถบรรลุผลเพราะเนื้อหาและข้อจำกัดด้านเวลา ดังนั้น เพื่อการปรับปรุงสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดความสนใจต่อการเรียน โดยการทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เช่น การทัศนศึกษาการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุก ๆ คนทั้งในชีวิตประจำวัน ซึ่งต้องสื่อสารกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยใช้ในการเผยแพร่พระธรรมคำสั่งสอน เพื่อให้เกิดความถูกต้องดีงามเหมาะสม และเข้าใจด้วยมิตรไมตรีซึ่งกันและกันอันจะนำมาซึ่งความสุขในสังคมไทยสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาประโยชน์ของสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนของโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มครูผู้สอน จำนวน 5 รูป/คน 2) กลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 5 คน และ 3) กลุ่มนักเรียน จำนวน 5 คนจำนวนทั้งหมด 15 คนทั้งหมดเป็นเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องสัมมาวาจาและได้รับรางวัลการันตีในด้านประพฤติปฏิบัติตนดีมากกว่า 5 ครั้งขึ้นไป

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักสัมมาวาจา และประโยชน์ของสัมมาวาจา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้หลักธรรมเรื่องสัมมาวาจา และหลักธรรมในพระไตรปิฎก มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน

ตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงและครอบคลุมเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.51 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J, 1990) เท่ากับ 0.97 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ประโยชน์ของหลักสัมมาวาจา และ 3) วิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาตามประยุกต์ใช้สถาบันครอบครัว

3. การเก็บข้อมูล คือ เก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Check List) ระยะที่ 2 ศึกษาหลักสัมมาวาจา (สัมภาษณ์) และระยะที่ 3 วิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาตามประยุกต์ใช้สถาบันครอบครัว (วิเคราะห์)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาแนวคิดเรื่องสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวไว้ว่า สัมมาวาจา เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาพูดความจริง พูดไพเราะอ่อนโยน พูดถูกต้องตามกาลเวลา สถานที่ พูดเป็นธรรม พูดออกไปแล้วไม่ทำให้ตนเอง และผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน เป็นวาจาที่เมื่อกล่าวออกไปแล้วไม่ก่อให้เกิดโทษในภายหลัง คำพูดที่เป็นสัมมาวาจาจึงเป็นพื้นฐานของคุณธรรมที่ควรมีในจิตใจ เพื่อเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ปราศจากโทษ เพราะการไม่เบียดเบียนกัน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างความมุ่งหมายเพื่อสันติสุขร่วมกัน สัมมาวาจาจึงเป็นเครื่องมือที่พัฒนามนุษย์ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์รักกัน ห่วงใยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสัมมาวาจาในพระพุทธศาสนา มีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) กล่าวมัธยวาจา ได้แก่ การกล่าววาจาที่ดี วาจาดี มีศีลธรรม เพื่อหวังประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่ได้พูดเพื่อตัวเอง คำพูดนั้นจึงนำมาซึ่งความสุขความสงบ ไม่เร่าร้อน ไม่เดือดร้อน 2) เจตนาสัมมาวาจา ได้แก่ผู้มีเจตนาสมาทานศีลว่าจะละเว้นวจีทุจริต ไม่กล่าวมุสาวาท เป็นต้น และตั้งใจประพฤติปฏิบัติมิให้ล่วงสิกขาบทนั้น ๆ ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบด้วยตัวของตัวเอง แล้วระมัดระวังจิตใจตนเองไม่ให้หลงไปอกุศล การกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นผู้มีสติในการกล่าววาจานั้น และ 3) วิถีสัมมาวาจา งดเว้นจากวจีทุจริต 4 คือ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ส่วนวิธีการหรือเทคนิคที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ฟังประกอบด้วย 4 วิธีการ คือ 1) สันทัสสนา ชี้แจงให้เห็นเด่นชัดในถ้อยคำหรือกิจยานั้น ๆ 2) สมาทปนา ชวนให้อยากรับ เกิดความศรัทธา พร้อมนำไปปฏิบัติ และ 3) สมุตเตชนา เราใจให้อาจหาญกล้ากล้า เกิดกำลังใจ 4) สัมปหังสนา ขโลมใจให้สดชื่นร่าเริงในจิตใจ ไม่หดหู่

ห่อเหี่ยว และองค์ประกอบที่สำคัญของสัมมาวาจา ที่จะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้พูดและผู้ฟัง มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ คือ 1) พุตถูกกาล อยู่ในลักษณะของความเหมาะสม “กาลเณ ภาสิตา” คือ การพูดถูกกาล และตามความหมายทั่วไปว่าเวลา ดังนั้น คำว่าจะถูกกาลจะจึงแปลว่าการพูดถูกเวลา เพราะทำให้เกิดความเชื่อในเรื่องเวลาขึ้นมาว่าเวลานั้นเวลานี้ เป็นมงคลและไม่เป็นมงคล 2) พุตความจริง “สัจ ภาสิตา” คือ สัจจะวาจาหรือวาจาสัตย์ คือ เรื่องที่พูดนั้นเป็นความจริงไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง ไม่สับปลับ ไม่ตลบตะแลง ไม่หละหละ ไม่คลุมเครือ พุตความจริง 3) พุตคำอ่อนหวาน “สมฺห ภาสิตา” คือ วาจาที่กล่าวออกมาเป็นวาจาสุภาพ เรียบร้อยอ่อนหวาน เกลี้ยกลา ราบเรียบ ละมุนละไม เป็นคำพูดไพเราะ 4) พุตด้วยวาจาที่มีประโยชน์ “อตัลสยหิตา ภาสิตา” คือ วาจาที่พูดแล้วเกิดประโยชน์ หรือผลดีทั้งแก่ผู้พูดและผู้ฟัง เป็นวาจาที่ควรแก่การฟัง เป็นวาจาที่ควรพูด พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ และ 5) พุตด้วยเมตตาจิต ลักษณะของวาจาที่มีเมตตา ฟังทราบจากการกระทำทางกายวาจา ใจของมนุษย์ที่มีเจตนาเป็นปัจจัยชี้ขาดระหว่างลักษณะดีกับไม่ดี เจตนาจึงบ่งถึงตัวกรรม ให้เห็นถึงลักษณะของวาจาที่มีเมตตา เมื่อผู้พูด พูดด้วยเจตนาดีมีไมตรีต่อผู้ฟังตามลักษณะของคำพูด ประกอบด้วยเมตตา หมายถึงความปรารถนาดีจะให้คนฟังมีความสุขมีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป และประสบความสำเร็จในสิ่งที่เป็นคน เป็นประโยชน์

การศึกษาประโยชน์ของสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า ประโยชน์ในทางศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ทิฏฐธัมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบันหรือประโยชน์ที่เห็น ๆ กันอยู่ในปัจจุบันขณะ 2) สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์ในภพหน้า ชาตินี้ และ 3) ปรมัตถะ คือประโยชน์สูงสุด การมีจิตหลุดพ้นมีจิตปลอดโปร่ง ผ่องใสเบิกบานหมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลายในจิตใจ และในส่วนประโยชน์ในส่วนหลักสัมมาวาจาต่อตัวเองและสังคม มี 4 ประการได้แก่ 1) เกิดสังคมแห่งความซื่อสัตย์ ด้วยการเว้นจากการพูดเท็จ บนหลักพื้นฐานของคุณธรรม คือสัจจะวาจา มุ่งเน้นการพูดความจริงต่อกัน พูดด้วยเหตุผลไปในทางสร้างสรรค์ ยึดมั่นในความเป็นจริงทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ หรือที่เรียกว่าจริงกาย จริงวาจา และจริงใจ 2) เกิดสังคมแห่งความรักใคร่สามัคคี ด้วยการเว้นจากการพูดส่อเสียด คือ การสื่อสารด้วยคำพูดไม่使人แตกแยกกัน พูดด้วยความหวังดี เว้นการพูดเสียดแทงใจคนให้เกิดความเสียใจ เจ็บใจ พูดถ้อยคำด้วยความรักใคร่ เป็นต้นเหตุของการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความปรองดอง 3) เพื่อสังคมแห่งความมีเมตตา คือ เว้นจากการพูดคำหยาบ คือ การพูดด้วยวาจาสุภาพ อ่อนหวาน เคารพให้เกียรติ เปิดใจยอมรับซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความสงบ ด้วยความมีไมตรี ด้วยการเปิดใจยอมรับฟังเหตุผลของกันและกัน ลดทิฐิมานะซึ่งกันและกัน ไม่มุ่งเอาชนะกัน และ 4) เกิดสังคมแห่งความเสียสละ ด้วยการเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า ไม่พูดเล่น ไม่พูดเหลวไหล พูดคำที่มีประโยชน์ เป็นคำพูดที่เป็นลักษณะของการพัฒนาตัวเอง และสังคม คือ เป็นการพูดที่ให้ผลดีกับทั้งผู้พูดและผู้ฟัง เป็นวาจาที่ควรแก่การฟัง และสอดคล้องในภาระหน้าที่ที่ตัวเองทำอยู่ จึงจะต้องมีหลักการในการสร้างความ

ไว้วางใจ และมีมิตรไมตรี อาศัยประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และมีสติในการพูดควรไตร่ตรอง คำพูดก่อนเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดที่ว่า

“คำพูดที่จัดได้ว่าเป็นสัมมาวาจา มี 4 ประเภท ประการแรกเป็นคำพูดที่จริง ไม่โกหก ประการที่สองเป็นคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน ไม่หยาบคาย ประการที่สามเป็นคำพูดที่ไม่ให้ร้ายใคร และประการที่สี่เป็นคำพูดที่เพ้อเจ้อ โปรยประโยชน์ พูดที่หวังที่จะกอบโกยของผู้อื่นมาเป็นของตน นั่นคือหลักสัมมาวาจาในพระพุทธศาสนา” (กลุ่มครูผู้สอน, 2563)

“คำพูดที่ได้ละเว้นคำหยาบ พูดแต่คำสุภาพ คือ การเว้นขาดจากการประพฤติวาจาหยาบ ซึ่งหมายถึง การพูดคำหยาบคาย กล่าวแข็ง หยาบคายร้ายกาจกับผู้อื่น หรือการกระทบกระทั่งเสียดสีคนอื่นให้ได้รับความเจ็บใจ เดือดร้อน ก่อให้เกิดความโกรธโดยเจตนา” (กลุ่มนักเรียน, 2563)

การวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัว พบว่า ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยหลัก วชิรสุจริต 4 ประการ คือ 1) เว้นจากการพูดเท็จ พูดความจริง มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้งในการพูดทุกครั้ง 2) เว้นจากการพูดส่อเสียด คือ การไม่พูดที่ทำให้คนอื่นเจ็บใจ ไม่พูดที่ให้สังคมเกิดการแตกแยก ทำให้สังคมขาดความสามัคคีเป็นการพูดที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งกับทุกสังคม 3) เว้นจากการพูดคำหยาบ คือ การพูดที่สร้างความโกรธความไม่พอใจความเจ็บปวดให้กับผู้ฟัง โดยใช้โทสะเป็นที่ตั้งในการพูดเกิดการทะเลาะวิวาทเกิดความไม่เข้าใจเกิดขึ้นในสังคม และ 4) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ คือ การพูดที่ไม่มีประโยชน์ การพูดที่ไม่ถูกกาลเทศะ การพูดที่ใช้อารมณ์ความสนุกสนานเป็นที่ตั้ง ดังนั้น การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการใช้สัมมาวาจา ย่อมจรจรลงสังคมอยู่เย็นเป็นสุข และความแข็งกร้าวที่จะก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน และส่งเสริมการไปในทางที่ถูกต้องดีงาม สัมมาวาจาจึงมีความสำคัญในทุกด้านสามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ปกครองในครอบครัว หรือผู้บริหารในทุกระดับ ทุกองค์กร ทำให้ประเทศชาติมีความสุขมีความเจริญ เพราะการใช้วาจาด้วยความไพเราะ ถ้อยคำดี ๆ คำพูดดี ๆ และมีคุณค่า สัมมาวาจานั้น จึงเป็นสิ่งที่บุคคลในโลกต้องการในการดำเนินชีวิตทุกสังคม และเป็นแนวทางในการสร้างสันติภาพของคนในชาติและสังคมโลกอย่างยั่งยืนสืบไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท สัมมาวาจา คือ การพูดความจริง พูดไพเราะอ่อนหวาน พูดถูกต้องตามกาลสถานที่ พูดเป็นธรรม พูดออกไป

แล้วไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน มี 3 ประการ คือ 1) กถาสัมมาวาจา 2) เจตนาสัมมาวาจา และ 3) วิรติสัมมาวาจา โดยเกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้พูดและผู้ฟังมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ คือ 1) พุดถูกกาล “กาเลน ภาสิตา” 2) พุดความจริง “สัจ ภาสิตา” 3) พุดคำอ่อนหวาน “สมฺห ภาสิตา” 4) พุดด้วยวาจาที่มีประโยชน์ “อตัฏฐสฺส ภาสิตา” และ 5) พุดด้วยเมตตาจิต ลักษณะของวาจาที่มีเมตตา การนำหลักสัมมาวาจาไปประยุกต์ใช้เป็นผลที่ดีต่อผู้พูด ดังเช่น พระปลัดสมชาย บโยโค (ดำเนิน) ได้กล่าวถึง สัมมาวาจาว่า เป็นการกล่าววาจาโดยชอบถูกต้องสมบูรณ์ การแสดงออกทางวาจาด้วยความรู้ ความเข้าใจในการใช้วาจาได้ ใคร่ครวญพิจารณาอย่างรอบคอบดีแล้ว มีลักษณะที่เป็นศีลข้อห้าม และธรรมข้อแนะนำให้ปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้เลือกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เมื่อได้พัฒนาให้เกิดสัมมาวาจาขึ้นแล้ว ย่อมมองเห็นเป้าหมายและประโยชน์ คือ ผลดีที่ตนจะได้รับ สัมมาวาจาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น ไม่เพียงแต่เป็นหลักธรรมที่จะรักษากาย วาจา ใจ ของผู้ปฏิบัติเท่านั้น ยังเอื้อประโยชน์ต่อการแก้ไข้ปัญหาของส่วนรวม ได้แก่ การวางรากฐานทางจริยธรรมให้แกสังคม และเพื่อพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ขึ้นไปตามลำดับ ส่วนในด้านศาสนาสัมมาวาจามีความสำคัญซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญด้านการเผยแผ่ศาสนา ด้วยการชี้แนะให้มีการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบด้วยจุดเริ่มต้นที่เหมาะสมอันเกิดจากสื่อสารด้วยสัมมาวาจา เพื่อก้าวไปสู่การถึงพร้อมด้วยความดีที่สมบูรณ์ทั้งกายวาจาใจ อันเป็นหนทางไพบรุษประโยชน์สูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน (พระปลัดสมชาย บโยโค (ดำเนิน), 2556)

จากการศึกษาประโยชน์ของสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ประโยชน์ในทางศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ทิฏฐธัมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบันหรือประโยชน์ที่เห็น ๆ กันอยู่ในปัจจุบันขณะ 2) สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์ในภพหน้าชาติหน้า และ 3) ปรมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด การมีจิตหลุดพ้นมีจิตปลอดโปร่ง ผ่องใสเบิกบาน และประโยชน์ในส่วนของหลักสัมมาวาจาต่อตัวเองและสังคม มี 4 ประการ ได้แก่ 1) เกิดสังคมแห่งความซื่อสัตย์ ด้วยการเว้นจากการพูดเท็จ บนหลักพื้นฐานของคุณธรรม 2) เกิดสังคมแห่งความรักใคร่สามัคคี ด้วยการเว้นจากการพูดส่อเสียด 3) เพื่อสังคมแห่งความมีเมตตา เว้นจากการพูดคำหยาบ และ 4) เกิดสังคมแห่งความเสียสละ ด้วยการเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ และมีสติในการพูดควรไตร่ตรองคำพูดก่อนเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาชล คลังกรณ์ ที่กล่าวถึงการประนีประนอมของคนกลางประจำศาลจังหวัดอุดรธานีได้ทำหน้าที่เป็นคนกลางช่วยประสานความเข้าใจ และช่วยหาทางออกให้แก่คู่พิพาท ช่วยแสวงหาข้อตกลงโดย การใช้วาจาหรือคำพูด เพื่อหาทางออกร่วมกัน ผู้ประนีประนอมต้องมีเมตตาปราณี มีวิจิที่ ไพเราะ พูดที่ให้เกิดเกียรติเพื่อทำให้เกิดความเป็นกันเอง วางตนเสมอภาพ มีการยืดหยุ่น หลักสัมมาวาจาและการใช้สัมมาวาจาของผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดอุดรธานี หลักสัมมาวาจาเป็นข้อควรแก่การปฏิบัติ คือ การพูดความจริง ไม่พูดบิดเบือน พูดวาจาไพเราะ สุภาพ ประกอบด้วย สารัตถะ คือ เป็นประโยชน์ และพูดด้วยปรารถนาดี ทั้งนี้การใช้หลักสัมมาวาจาจะต้องพูดชี้แจงให้เห็นชัด

พูดชวนให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ พูดเร้าใจให้อาจหาญ และพูดปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง (ชญาชล คลังกรณ์, 2559)

จากการวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัว ประโยชน์ของสัมมาวาจาสถาบันครอบครัว คือ การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการใช้สัมมาวาจาอย่างอมจรโง่งมให้อยู่เย็น และสามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ปกครอง สถาบันครอบครัวหรือผู้บริหารในทุกระดับในทุกองค์กร สัมมาวาจาจึงเป็นแนวทางในการสร้างสันติภาพของคนในชาติและสังคมโลกอย่างยั่งยืนสืบไป ดังนั้น “สัมมาวาจา” เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับสถาบันครอบครัว เนื่องจากครอบครัว เป็นรากฐานสำคัญยิ่งของชุมชน และสังคม ซึ่งนำไปสู่ความเจริญอย่างยั่งยืนต่อประเทศชาติ และในชีวิตประจำวันของทุกคนเกี่ยวข้องกับวาจาเป็นหลัก การใช้วาจาที่มีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยรัตน์ คำคุณเมือง หลักการใช้สัมมาวาจาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่างของการใช้หลักสัมมาวาจาทั้งสองด้าน คือ ในความหมายอันเป็นศาสตร์ด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจถึงแก่นแท้ในความจริงของชีวิต ทรงแนะนำ สั่งสอน เผยแผ่ธรรมให้ผู้คนตั้งมั่นอยู่ในความดี และปฏิบัติตนให้ถูกต้องไปได้จนถึงบรรลุธรรมอันประเสริฐ ในขณะเดียวกันการใช้พุทธวิธีหลักสัมมาวาจาในการสร้างคุณธรรมเพื่อธุรกิจขายตรงนั้น ประกอบด้วย หลักคุณธรรมอริยบท 4 พรหมวิหาร 4 สุจริต 3 และสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการเป็นหลักธรรม สนับสนุน และส่งเสริมพุทธวิธีการสื่อหลักสัมมาวาจาในการสร้างคุณธรรมเพื่อธุรกิจขายตรงด้วย เพื่อ ใช้การส่งเสริมจริยธรรม พัฒนาศักยภาพ กระตุ้นอุดมการณ์,สร้างแรงจูงใจ และใช้บริหารงาน จึงจะได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (กัลยรัตน์ คำคุณเมือง, 2560)

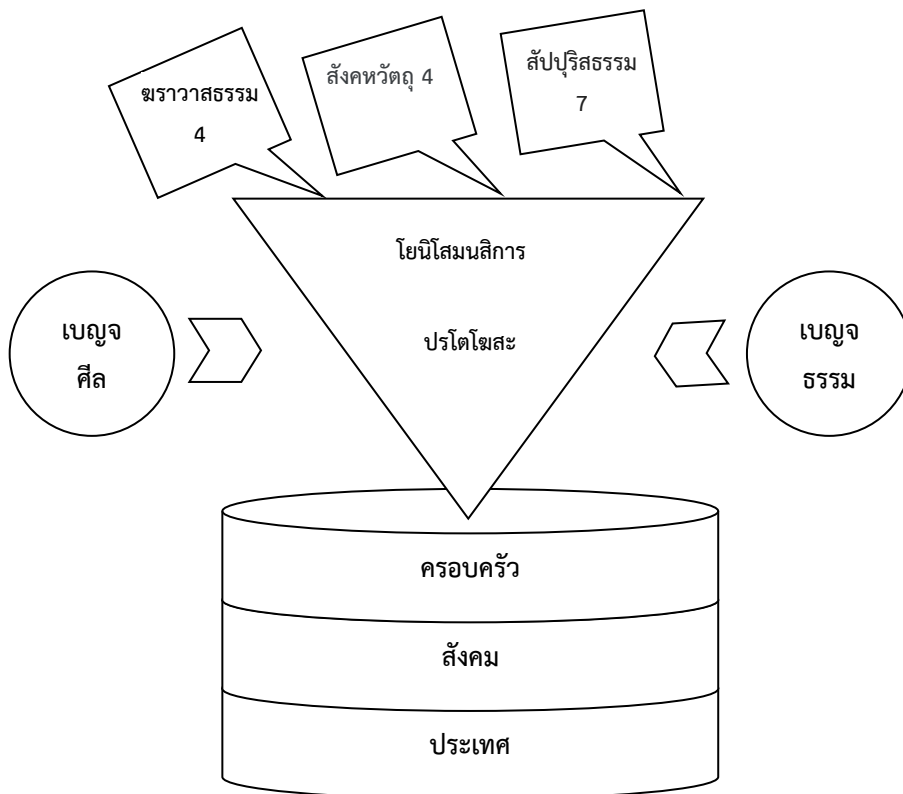
องค์ความรู้ใหม่

จากข้อค้นพบในงานวิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ว่า สัมมาวาจาสร้างสุขคู่คุณธรรม หรือเรียกว่า “right speech to create happiness with virtue model” คือ การตระหนักถึงการนำเสนอเหตุผลเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจ ตรงกัน ด้วยคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน ไม่หยาบคาย การกล่าววาจาโดยชอบ วาจาดี ถูกต้องสมบูรณ์ หรือการแสดงออกทางวาจาด้วยความรู้ความเข้าใจในการใช้วาจาที่ใดใครควรพิจารณาอย่างรอบคอบดีแล้ว มีลักษณะที่เป็นทั้งศีล คือ ข้อห้าม และธรรม คือ ข้อธรรมให้ปฏิบัติ ซึ่งมี 2 ประเภท คือ สัมมาวาจาที่เป็นโลกียะ และสัมมาวาจาที่เป็นโลกุตระ ในการเกิดขึ้นของสัมมาวาจานั้นมีปัจจัยเกื้อหนุนโดยตรง ได้แก่ สัมมาทิฐิ และปัจจัยโดยอ้อมคือ อริยมรรคองค์ 8 และหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ประพฤติปฏิบัติได้เลือกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เมื่อได้พัฒนาให้เกิดสัมมาวาจาขึ้นแล้วย่อมมองเห็นเป้าหมายและประโยชน์ คือ ผลดีที่ตนได้รับจากการมีสัมมาวาจานั้น สัมมาวาจาเป็นหลักธรรมที่รักษากาย วาจา ใจของผู้ปฏิบัติ และเอื้อประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่อส่วนรวมเป็น

สำคัญ ในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ในประเทศ สังคม และครอบครัวนั้นต้องนำมายึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี มีสันติวิธีในการอยู่ร่วมกัน เช่น ฆราวาสธรรม เป็นหลักธรรมที่เป็นแนวปฏิบัติ สำหรับคนทั่วไป ถ้าหากต่างคนต่างยึดหลักธรรมนี้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ เชื่อว่าสังคมจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสงบ

หลักสังคหวัตถุ 4 หลักในการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปองสามัคคีปรองดองกัน และฆราวาสธรรม 4 หลักในการครองเรือน เช่น บิดามารดา เป็นผู้ใกล้ชิดบุตรธิดาที่สุด มีอิทธิพลในการหล่อหลอมบุตรธิดาให้เป็นพลเมืองดี บิดามารดาจำต้องมีจรรยาบรรณ คือ มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อบุตรธิดาของตน เมื่อบิดามารดาปฏิบัติหน้าที่อันนี้แล้ว นอกจากจะทำให้บุตรธิดาเป็นคนดีดังประสงค์ได้แล้ว ยังเป็นเหตุให้บุตรธิดาเกิดความรู้สึกและซาบซึ้งในตัวบิดามารดาว่าเป็นผู้มีพระคุณแก่ตนอย่างแท้จริง (โยนิโสมนสิการและปรโตโฆสะ) โดยหน้าที่หลักสำคัญของบิดามารดา คือ ชี้นำในสิ่งที่ดี และมีสติปัญญาในการไตร่ตรอง ฟังความดี คิดดี พูดยดีกับบุตร เพื่อหล่อหลอมให้บุตร เป็นคนดี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การประยุกต์ใช้ประโยชน์ของสัมมาวาจา
Application of the benefits of right speech

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องผลการวิจัยพบว่า ด้านแนวคิดกล่าวได้ว่าสัมมาวาจา หมายถึง การพูดความจริง พูดไพเราะอ่อนหวาน พูดถูกต้องตามกาลสถานที่ พูดเป็นธรรม พูดออกไปแล้วไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน มีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) กถาสัมมาวาจา 2) เจตนาสัมมาวาจา และ 3) วีรติสัมมาวาจา ในด้านประโยชน์ของสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มี 4 ประการ ได้แก่ 1) สังคมแห่งความซื่อสัตย์เว้นจากการพูดเท็จ และพูดความจริง 2) สังคมแห่งความสามัคคี เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด 3) สังคมแห่งความมีเมตตา การใช้วาจาสุภาพอ่อนหวาน เคารพ ให้เกียรติกันและกัน และ 4) สังคมแห่งความเสียสละ คำพูดที่มีประโยชน์ และมีเหตุ มีผล และด้านวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาที่นำไปประยุกต์ใช้ในสถาบันครอบครัว คือ การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการใช้สัมมาวาจา ย่อมจรรโลงสังคมให้อยู่เย็น และสามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ปกครอง สถาบันครอบครัว หรือผู้บริหารในทุกกระดับในทุกองค์กร สัมมาวาจาจึงเป็นแนวทางในการสร้างสันติภาพของคนในชาติและสังคมโลกอย่างยั่งยืนสืบไป ในด้านการอภิปรายผล หลักสัมมาวาจา และประโยชน์ของสัมมาวาจา ดังนั้น การนำสัมมาวาจาไปประยุกต์ใช้ในความขัดแย้งในครอบครัว ต้องมีแนวทางที่ต้องยึดถือ คือ ต้องแก้ด้วยสันติวิธีและแก้ด้วยวิธีแห่งปัญญา คือ ต้องไม่ใช่ความรุนแรง ทั้งด้วยการกระทำทางกายหรือทางวาจา ขณะเดียวกันต้องทำความเข้าใจ ชี้แจงให้ทราบเหตุทราบผลให้เกิดปัญญา เพื่อยืดหยุ่นและประนีประนอมอยู่ร่วมกันให้เกิดความสุขในครอบครัว ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ สัมมาวาจามีความสำคัญมากกับทุกคน ควรมีการศึกษาวิเคราะห์สัมมาวาจาอย่างถ่องแท้ เพื่อนำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ให้สามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง และเหมาะสมในทุกวัย ทุกระดับ และในทุกสังคมโดยรวม และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรศึกษาองค์ความรู้จากพุทธวิธีการใช้หลักสัมมาวาจาของพระพุทธเจ้าไปเป็นประยุกต์ใช้กับสถาบันอื่น ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีงามต่อสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มครูผู้สอน. (15 ตุลาคม 2563). การศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระอนุรักษ์ อนุรภิชาติ (รัฐธรรม), ผู้สัมภาษณ์)
- กลุ่มนักเรียน. (15 ตุลาคม 2563). การศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระอนุรักษ์ อนุรภิชาติ (รัฐธรรม), ผู้สัมภาษณ์)

- กัลยรัตน์ คำคุณเมือง. (2560). พุทธวิธีการใช้หลักสัมมาวาจาในการสร้างคุณธรรมเพื่อธุรกิจขายตรง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เจนจิราภรณ์ นามโคตร. (2562). บทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัว. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก <https://sites.google.com/site/ann5481136701/bth-thi4chiwit-laea-khrxbkhrw-suksa/4-1bthbath-hnathi-khxng-sthaban-khrxbkhrw>
- ชญาชล คลังกรณ. (2559). ศึกษาวิเคราะห์หลักสัมมาวาจาเพื่อการประนีประนอม: กรณีศึกษาผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดอุดรธานี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 4(ฉบับพิเศษ), 220-233.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์ (ผลไม้). (2557). วิเคราะห์สัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. ใน ดุษฎีพุทธศาสตรดุษฎี สาขาวิชาสันติศึกษา . มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2556). การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้นำ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 1(1), 143-158.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระมหาสุรภูมิ จนทมนโม (แสงมะโน). (2557). การศึกษาเรื่องสัมมาวาจาในพระพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.